

Regeringen
Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över Betänkande (SOU 2009:16) Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen

Statens historiska museer (SHMM) har uppdragits att yttra sig över Kulturutredningens betänkande (SOU 2009:16). SHMM:s synpunkter och ställningstaganden redovisas i det följande.

1. Del 1 – Grundanalys

SHMM har tagit del av utredningens grundanalys. SHMM avstår från att kommentera grundanalysen i detalj, men får anföra följande. Det är ett omfattande arbete att analysera och beskriva hur och på vilket sätt Sveriges förändrats sedan 1970-talet, hur dagens kulturella utmaningar skiljer sig från tidigare samt förändringar och tendenser i kulturpolitikens inriktning och praktik från 1970-talet till idag. Resultatet utgör i allt väsentligt ett värdefullt underlag för vidare bearbetning.

2. Del 2 – Förnyelseprogram

SHMM tillstyrker förslaget till nya kulturpolitiska mål.

SHMM ser i grunden positivt på utredningens ambition att öka samspelet mellan kulturinstitutionerna och civilsamhället. SHMM välkomnar ett ökat samspel med andra samhällsområden och en fortsatt orientering av kulturpolitiken från sektorisering till mer av aspektpolitik där kulturpolitiska frågor och intressen integreras, företräds och utvecklas i ett samspel med andra samhällsområden. Denna typ av aspektpolitik kräver dock starka institutioner med tydliga mål och uppdrag att verka utifrån.

SHMM avstår från att lämna synpunkter i detalj på de förslag som förs fram i förnyelseprogrammet.

3. Del 3 – Kulturpolitikens arkitektur

3.1 Arkitektur för en samlad kulturpolitik (kap 14)

SHMM har förståelse för utredningens ambition att göra åtskillnad mellan myndigheter med mer renodlade förvaltningsuppdrag och sådana som helt eller huvudsakligen sysslar med kulturell produktion. SHMM ser liksom utredningen att det finns skillnader som kan motivera en distinktion. SHMM välkomnar också utredningens resonemang avseende att kulturinstitutionernas ansvar för olika kulturyttringar, som förutsätter ett längre avstånd till den politiska makten och en större grad av självständighet.

SHMM ser dock svårigheter med utredningens användning av begreppen ”förvaltningsmyndighet” respektive ”kulturinstitution”. För SHMM får denna avgränsning som konsekvens att myndigheten inte längre skulle beskrivas som varandes en förvaltningsmyndighet, något som med avseende på myndighetens uppdrag och verksamhet är felaktigt. SHMM efterlyser därför en vidareutvecklad begreppsanvändning i denna del.

3.2 En sfär för frågor om samtid, historia och livsmiljö (kap 16)

SHMM avstyrker förslaget om att lägga samman Riksantikvarieämbetet, Riksutställningar, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Statens kulturråd och Arkitekturmuseet till en myndighet. Utredningens ambition att ge de aktuella verksamheterna en förstärkt roll i samhället är vällovlig, men det saknas en tydlig beskrivning av vilka konkreta effekter man vill uppnå och på vilket sätt den föreslagna sfärmyndigheten är den mest ändamålsenliga formen för att uppnå sådana mål. SHMM menar vidare att utredningen underskattat de resurser i form av tid, pengar och energi som en sådan sammanslagning skulle kräva. Här saknas en mer genomgripande konsekvensanalys i relation till de resultat man avser uppnå.

Avseende utredningens förslag kring en funktion för museikoordinering hänvisas till SHMM:s yttrande över betänkandet Kraftsamling! (SOU 2009:15).

3.3 Styrningen av kulturinstitutionerna (kap 19)

SHMM välkomnar utredningens ambitioner avseende styrning, vilka väl följer den utveckling som redan är inledd. Denna typ av styrning, som fokuserar mer på ramarna för hur uppdraget ska lösas än på detaljer och som tar fasta på de lite längre tidsperspektiven, är den mest fruktbara och ändamålsenliga för den verksamhet som myndigheten bedriver.

SHMM ser i princip positivt på de resonemang som förs i avsnittet 19.3 avseende betänkandet från Autonomiutredningen och hur förslag i denna, avseende universitetens och högskolornas relation till regeringen, skulle kunna prövas även för vad som utredningen benämner ”kulturinstitutionerna”.

SHMM har i princip inga invändningar mot utredningens rekommendation att genomföra ett utvecklingsarbete avseende organisering, ledning och styrning av ”institutionskoncerner” och en genomgång av institutionsstrukturen, utan ser en sådan löpande prövning som naturlig. SHMM vill dock varna för en övertro på att sammanslagningar kan leda till betydande ekonomiska besparingar och verksamhetsmässiga förbättringar, åtminstone på kort sikt. Erfarenheten visar tvärtom att sammanslagningar, i vart fall initialt, ofta leder till ökade kostnader. Inte sällan underskattas också den tid och kraft som måste ägnas fusioneringen internt i organisationerna, och därmed underskattas även de förluster i verksamhetsresultat som ett förändringsarbete innebär. Detta utesluter dock givetvis inte att vinsterna ändå kan vara av sådan art att förändringar bör genomföras.

2.2 Ställningstaganden till förslag i förnyelseprogrammet

SHMM avstyrker förslaget att pröva att styra institutionerna genom en form av verksamhetskontrakt med flerårig giltighetstid. SHMM menar att den senaste tidens utveckling av styrningen för statliga museer i riktning mot en minskad detaljstyrning är ändamålsenlig. Det saknas vägande skäl att inrätta en ny styrningsform speciell för kulturinstitutioner inom statsförvaltningen.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Lars Amréus efter föredragning av stabsansvarig Åsa Magnusson. I ärendets slutliga handläggning har även administrativa chefen, Gerd Grip, museidirektören Ian Wiséhn, biträdande museidirektören Maria Palmquist, samt enhetscheferna Anna Bergén, Mikael Jakobsson och Sophie Nyman deltagit.

STATENS HISTORISKA MUSEER

Lars Amréus
överintendent

Åsa Magnusson
stabsansvarig

Kopia till:

Riksrevisionen
SHMMI, a
SHMks, mk, ul
KMK